

Urejanje gozdnega prostora**

Arranging of Forest Space

Janez POGAČNIK*

-42

Izvleček

Pogačnik, J.: Urejanje gozdnega prostora. Gozdarski vestnik, št. 1/1995. V slovenščini s povzetkom v angleščini, cit. lit. 6.

V članku avtor poudarja, da je novi Zakon o gozdovih gozdnogospodarskim načrtom zaupal vlogo prostorskih načrtov v gozdnem prostoru, zato bi morali biti prostorski deli gozdnogospodarskih načrtov ustrezno vključeni v priprave, postopke in sprejeme prostorskih planov, prostorske rede in prostorske izvedbene načrte. S tega vidika avtor obravnava tudi osnutek Zakona o urejanju prostora in graditvi.

Ključne besede: gozdni prostor, prostorsko načrtovanje, gozdnogospodarski načrti, Zakon o gozdovih, Program razvoja gozdov, funkcije gozdov.

1 UVOD

1 Introduction

Zakon o gozdovih vsebuje pomembne določbe za urejanje gozdnega prostora, tako da ima že formalno-pravno povezavo s prostorsko zakonodajo. V tem primeru ne bi smeli za ureditveno območje gozdov podvajati postopke priprave in sprejemanja pri prostorskem planiranju. Zato je potrebno zagotoviti učinkovito usklajevanje sektorskih interesov na osnovi jasnih, razumljivih in sprejemljivih meril, ki bodo omogočala razmejiti javni interes od zasebnega. V prispevku bi navedel le splošne in posebne določbe Zakona o gozdovih, ki zadevajo prostorsko planiranje in urejanje prostora. Izpostavil bi nekatera določila in dileme, ki jih prinaša delovni osnutek Predloga zakona o urejanju prostora in graditvi

* mag. J.P., dipl. inž. gozd., Splošno združenje gozdarstva Slovenije, Miklošičeva 38/III, Ljubljana, SLO

** Prispevek je bil posredovan na posvetovanju krajskih arhitektov dne 22. in 23. sept. 1994 v Lendavi

Synopsis

Pogačnik, J.: Arranging of Forest Space. Gozdarski vestnik, No. 1/1995. In Slovene with a summary in English, lit. quot. 6.

It has been stressed in the article that the new Forestry Act gave the role of spatial plans in the forest space to forest managing plans; therefore those part in forest managing plans dedicated to the dealing with space should correspondingly be incorporated into the preparations, procedures and adopting of spatial plans, spatial arrangement plans and spatial performing plans. The Bill on Spatial Arranging and Building is also dealt with from this point of view.

Key words: forest space, spatial planning forest managing plans, Forestry Act, The Program on Forest Development, forest functions.

ter razčlenil nove naloge gozdnogospodarskega načrtovanja, ki so vezane na prostorski del načrtov. Nakazana vsebina problematike, dileme in predlogi naj bi prispevali k preglednejši pripravi prostorske zakonodaje ter učinkovitejšemu urejanju prostora.

2 SPLOŠNE IN POSEBNE DOLOČBE ZAKONA O GOZDOVIH

2 GENERAL AND SPECIAL REGULATIONS OF FORESTRY ACT

Po Zakonu o gozdovih uveljavljamo razpolaganje z gozdovi kot naravnim bogastvom s ciljem, da se zagotovi sonaravno ter večnamensko gozdno gospodarjenje v skladu z načeli varstva okolja in naravnih vrednot. Tako moramo zagotoviti z gozdnim gospodarjenjem trajno in optimalno delovanje gozda kot ekosistema ter hkrati uresničevanje vseh funkcij gozdov (proizvodnih, ekoloških in socialnih). Zakon ureja tudi pogoje gospodarjenja z gozdnim prostorom ter s posamičnim gozdnim drevjem ali skupinami gozdnega drevja zunaj ureditvenih območij naselij.

Gozdni prostor zajema gozd oziroma gozdno zemljišče in tudi negozdno zemljišče, ekološko oziroma funkcionalno povezano z gozdom, ki skupaj z njim zagotavlja uredničevanje funkcij gozda. Pri tem je ureditveno območje gozdov s prostorskimi planskimi akti lokalnih skupnosti oziroma republike določeno geografsko zaokroženo območje gozdnega prostora, zmanjšano oziroma povečano za površino, ki je predvidena za krčitev oziroma razširitev. Tako ureditveno območje gozdov zajema tudi negozdno infrastrukturo in druga negozdna zemljišča, objekte in naprave, ki ne izpolnjujejo pogojev za ureditveno območje po drugih predpisih.

Podlage za gospodarjenje z gozdovi so: Program razvoja gozdov Slovenije in načrti za gospodarjenje z gozdovi.

S Programom razvoja gozdov in z načrti za gospodarjenje se zagotavljajo cilji, ki se pokrivajo s cilji varstva okolja, in to:

- ohranitev in vzpostavitev naravne sestave gozdnih združb in krepitev vsestranske odpornosti gozdov;
- gospodarjenje z gozdovi, ki ohranja vse funkcije gozdov in ki temelji na uspešnem naravnem obnavljanju gozdov;
- ustrezno izkoriščanje gozdnih rastišč v skladu z naravnim razvojem gozdnih združb;
- medsebojna usklajenost gojenja gozdov, pridobivanja lesa ter drugih dobrin v gozdu.

Načrti za gospodarjenje se izdelajo skupaj ne glede na lastništvo. Lastniške pravice v gozdovih pa se izvajajo tako, da so zagotovljene njihove ekološke, socialne in proizvodne funkcije.

Gozdnogospodarski načrti imajo splošni in prostorski del, ki morata biti med seboj usklajena. Pri tem je obvezno izhodišče za izdelavo načrtov stopnja varovanja okolja pred obremenitvami in varstveni režim zavarovanih naravnih bogastev. Upoštevati je treba tudi usmeritve za gospodarjenje z naravno in kulturno dediščino v gozdnem prostoru, vodnogospodarske pogoje in usmeritve za zagotavljanje drugih funkcij gozdov. Določen je tudi postopek priprave in sprejemanja gozdnogospodarskih načrtov, tako da se prostorski deli gozdnogospo-

darskih načrtov sprejemajo po določbah predpisov o urejanju prostora.

Poseg v gozd oziroma v gozdni prostor sta poleg posegov, določenih s predpisi o urejanju prostora, tudi krčitev gozdov in izkoriščanje gozdov, ki ima za posledico spremembo gozda v pašnik, poraslega z gozdnim drevjem ali oboro za rejo divjadi.

3 DOLOČILA IN DILEME O GOZDOVIH V ZAKONU O UREJANJU PROSTORA IN GRADITVI

3 REGULATIONS AND DILEMMAS ON FORESTS IN THE ACT ON SPATIAL ARRANGING AND BUILDING

Novi zakon o urejanju prostora in graditvi naj bi uredil tudi skupne potrebe, zahteve ter standarde drugih dejavnosti, ki vplivajo, ali bi lahko vplivale, na prostor in še nimajo formalnih povezav s prostorsko zakonodajo. Vzpostavil naj bi enostavnejše in učinkovitejše prostorsko planiranje, pri katerem se ne bi podvajali postopki priprave in sprejemanja. Uveljavil in varoval bo javni interes in izvedel razmejitve med zasebnim in javnim interesom po napisanih pravih pravnega reda. Še posebno pomembna so določila o načinu usklajevanja sektorskih interesov in jasnost vseh postopkov v prostoru.

Vse navedeno naj bi vodilo pripravilalce zakona, da se že sprejete nove zakonske določitve na področju gozdov in načrtovanja prostorskega dela gozdnogospodarskih načrtov razumljivo in sprejemljivo vgradijo ali razdelajo, kar je za področje urejanja gozdnega prostora sprejeto z Zakonom o gozdovih. Če opravimo primerjavo določb predloga zakona o urejanju prostora in graditvi (junij 1994) z določbami v Zakonu o gozdovih, lahko ugotovimo podvojena problemska področja, ki še zahtevajo določeno razdelavo ali krovno zakonodajo tega področja (Zakon o varstvu narave). Sodobna pravna in biološko-tehniška misel in mednarodni akti nas opozarjajo na nekatera načela vzročnosti, preprečitve, kooperacije in skupnih bremen celotne družbe za zagotavljanje življenjske podlage živemu svetu. V ospredju so cilji varstva narave in krajine, omejena in smotrna večnamenska raba naravnih dobrin.

Pri ciljnih predloga Zakona o urejanju prostora in graditvi je med drugim v zvezi z gozdovi navedeno:

- uporabiti gozdove, če je to nujno potrebno, za zagotovitev javnih interesov državnega pomena in kadar ni drugih možnosti (kje in pod kakšnimi pogoji?);

- v največji možni meri zaščititi vse gozdove, ki so pomembni za razvoj gozdarstva in divjadi. Če so te dejavnosti državnega pomena, je treba takšna območja kompleksno zaščititi. (Kdaj in kako določiti merila in standarde za ovrednotenje in razmejitev območij?);

- v največji možni meri zaščititi območje prvobitne narave ali druga naravna območja, ki so pomembna zaradi svoje naravne ali kulturne vrednote ali za rekreacijo; (objektiviziranje ovrednotenja socialnih funkcij gozdov ?!);

- sanirati območja z narušenim ravnotežjem (kako normativno razčleniti različne obremenitve in škodljive vplive v prostoru?);

- varovati okolje, naravne in kulturne dobrine, naravno in kulturno dediščino ter druge znamenitosti.

Ker moramo zagotavljati načrtnost in racionalnost urejanja prostora, je treba navedene ciljne usmeritve za gozdni prostor razrešiti v postopku priprave in sprejemanja prostorskega dela gozdnogospodarskih načrtov oziroma programa razvoja gozdov. Zato bi morali spredaj navedene določbe zakona o gozdovih bolj razvidno vključiti v načela zakona o urejanju prostora in graditvi, smiselno in v povezavi tudi z nadrobni prostorski plani ali deli državnega in občinskega prostorskega (izvedbenega) načrta. Ocenjujemo, da spredaj navedene cilje lahko objektivno razrešimo, če med drugim zagotovimo tudi razrešitev postavljenih vprašanj v oklepaju. Je pa še vrsta drugih dilem, ki so vezane na določila o posegih v prostor, npr.: o enotni evidenci, organiziranosti, financiranju in pristojnosti služb za urejanje prostora in podobno.

4 NOVE NALOGE GOZDNO-GOSPODARSKEGA NAČRTOVANJA - PROSTORSKI DEL

4 NEW TASKS OF FOREST MANAGING PLANNING - THE PART ON SPACE

4.1 Izhodišča

4.1 Concepts

Gospodarjenje z gozdovi je tudi gospodarjenje s prostorom, saj je gozd nena-domestljiv dejavnik, ki vpliva na ekološko stabilnost v prostoru in kvaliteto življenjskega okolja. Zato mora biti prostorski razvoj usmerjen. Tako je tudi gozdnogospodarsko načrtovanje vse bolj odvisno od prostorskega planiranja in urejanja prostora. Ocenjujem, da ima vključitev prostorskega dela načrtovanja v gozdnogospodarske načrte osnovni namen, da zagotovimo uveljavitev javnega interesa nad gozdovi pri varovanju in razvoju gozdov v sistemu planiranja in urejanja prostora. Ker določamo s programom razvoja gozdov Slovenije nacionalno politiko sonaravnega gozdnega gospodarjenja z gozdovi, usmeritve za ohranitev in razvoj gozdov ter pogoje za njihovo izkoriščanje oziroma večnamensko rabo, je pomembno, da že v programu določimo strokovne podlage, ki bodo omogočile uskladiti in razmejiti različne interese v prostoru na osnovi prostorskih delov načrtov v gozdnogospodarskem območju in v gozdnogospodarski enoti, kot to določa Zakon o gozdovih v 10. in 11. členu. Pri tem je treba uveljaviti hierarhijo načrtovanja in doseči usklajeno in racionalno delo pri pripravi, postopku, obravnavi in sprejemu načrtov. Tako naj bi bila vsebina prostorskega dela gozdnogospodarskega načrta območja oziroma gozdnogospodarske enote obvezni minimum ali nadomestilo za planske prostorske akte oziroma izvedbene prostorske načrte.

4.2 Program razvoja gozdov Slovenije

4.2 The Program on the Development of Slovenian Forests

V Program razvoja gozdov Slovenije je treba vključiti:

1. Usmeritve za vključevanje gozdnogospodarskega načrtovanja pri urejanju pro-

stora za naslednje vsebinske sklope:

- ovrednotenje funkcij gozdov z objektivno sprejemljivimi merili in v določnih krajinskih tipih določiti prepovedi, omejitve in usmeritve za prilagojeno gozdno gospodarjenje;

- pripravo strokovnih podlag oziroma meril za določanje gozdnega prostora, na osnovi katerih bi vključili v gozdni prostor: ves gorski svet nad gozdno mejo, nerodovitni svet in kmetijske enklave med gozdom (vključno s celki) ter pas ob robu gozda in manjše površine gozdne vegetacije;

- strokovne podlage za ugotovitev ranljivosti gozdnega prostora;
- prednostna območja za gozdarstvo;
- izhodišča za razreševanje nasprotij v gozdnem prostoru v dvofaznem sistemu sprejemanja prostorskih planov;
- makroekonomski pogoji za vzdrževanje in razvoj gozdov zaradi javnega interesa.

2. Usmeritve za razvoj usklajene (sočasne) rabe gozdnega prostora za: rekreacijo in turizem, vodno gospodarstvo, naravno in kulturno dediščino, lovstvo, kmetijstvo, rudarstvo in za področje koridorjev infrastrukture ter določiti obliko ali način prve faze uskladitve.

3. Programsko razvojne kazalce na:

- publikacijskih kartah (npr. gozdni prostor, varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom, poškodovanosti gozdov, območja za premeno ali sanacijo in območja načrtovanih posegov v gozd);

- tabelah: (npr. razvoj gozdnih fondov, razvoj gozdarskih dejavnosti, rezultate okvirne valorizacije funkcije gozdov, strokovne predloge izločenih območij, pregled načrtovanih in opravljenih posegov v gozd, vlaganje v vzdrževanje gozdov in poškodovane ter vzvrednotene gozdove). To je: pokazati je treba stanje, probleme in razvojno dinamiko nakazanih usmeritev v prostoru.

4.3 Načrti gozdnogospodarskega območja

4.3 The Plans of a Forest Managing Region

Z zakonom o gozdovih je določeno, da se akti o razglasitvi gozdov za varovalne gozdove oziroma gozdove s posebnim namenom morajo uskladiti najkasneje do 26.6.1996. Do uskladitve aktov so zava-

rovana naravna bogastva gozdov z izjemno poudarjeno katerokoli ekološko funkcijo ali raziskovalno, higiensko-zdravstveno funkcijo varovanja naravne in kulturne dediščine v gozdnogospodarskih načrtih območij z veljavnostjo od 1.1.1991 do 31.12. 2000 (glej prilogo 1). V navedenih načrtih (14 gozdnogospodarskih območij v Sloveniji) so že vključene naslednje strokovne podlage za urejanje prostora na območni ravni:

- opravljena okvirna inventarizacija in valorizacija vseh funkcij gozdov;
- označen in ocenjen gozdni prostor;
- določena območja gozdov;
- pripravljen strokovni predlog območij varovalnih gozdov I. in II.;

- pripravljen strokovni predlog gozdov s posebnim namenom;

- območja za sanacijo poškodovanih gozdov;

- območja razvrednotenih gozdov, ki so primerna za premeno;

- odpiranje gozdov s cestami;

- predlog prednostnega območja za gozdarstvo;

- ugotovljeni posegi in nasprotja v prostoru;

- predlogi za usklajevanje nasprotij;

- pripravljen predlog za območja, kjer je potrebna podrobnejša valorizacija funkcij gozdov;

- napravljena ocena pričakovanih stroškov za varovanje, vzdrževanje in krepitev vseh, zlasti pa izjemno poudarjenih funkcij gozda in gozdnega prostora.

Po naši oceni so ta gradiva (in sinteza vseh 14 območnih načrtov) ustrezna osnova in vir podatkov, da pripravimo učinkovit program razvoja gozdov Slovenije in se vključimo v pripravo prostorskega plana oziroma prostorskega reda za Slovenijo.

4.4 Načrti za gozdnogospodarsko enoto

4.4 The Plans for a Forest Managing Unit

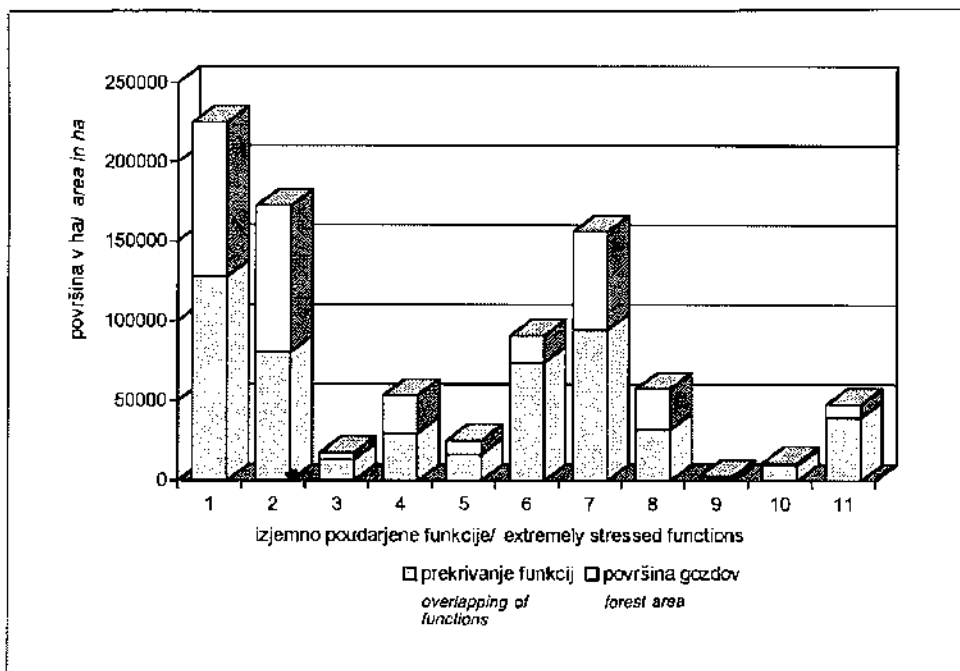
Z Zakonom o gozdovih je določeno, da morajo načrti za gozdnogospodarsko enoto od 1.1.1995 vključiti prostorski del, in to:

- prevzem območij, ki so razglašena za varovalni gozd oziroma gozd s posebnim namenom, kjer je izjemna poudarjenost funkcij v širšem interesu;

Preglednica 1: Rezultati okvirne valorizacije funkcij gozdov
 Table 1: The Results of a Skeleton Adjusting of Forest Functions

Zap. št. / Ser. no.	vrsta funkcije / Function type	površina gozdov / Forest area		prekrivanje funkcij / Overlapp. of funct.		prekrivanje v % / Overlapping in % (5:3)×100
		v ha / in ha	v % vseh gozdov RS / in % of all forests of Slovenia	v ha / in ha	v % vseh gozdov RS / in % of all forests of Slovenia	
1	2	3	4	5	6	7
1	varovanje gozdnih zemljišč in sestojev	224894	20,4	127790	11,7	57
2	hidrološka	172227	15,7	80434	7,4	47
3	klimatska	17410	1,6	13115	1,2	75
4	biotopska	53299	4,9	29434	2,7	55
5	zaščita	24803	2,3	16288	1,5	66
6	turistična, rekreacijska	90692	8,2	73938	6,8	82
7	varovanje naravne in kulturne dediščine	155924	14,2	94564	8,7	61
8	higijensko - zdravstvena	57314	5,2	31869	2,9	56
9	poučna	2701	0,2	1965	0,2	73
10	raziskovalna	11065	1	9561	0,9	86
11	estetska	47718	4,3	39406	3,6	83

Grafikon 1: Izjemno poudarjene funkcije in njihovo prekrivanje
 Graph 1: Extremely Stressed Functions and Their Overlapping

– prevzem ureditvenih območij gozdov iz prostorskih aktov;

– določitev prostorsko razpršenih gozdov, ki spadajo v druga ureditvena območja, za katere veljajo določbe gozdno-

gospodarskega načrta gozdnogospodarske enote, razen njegovega prostorskega dela;

– določitev gozdov za sanacijo;
 – določitev obsega in usmeritve za območje gozdov s posebnim namenom, kjer

je izjemna poudarjenost funkcij gozdov v interesu lokalne skupnosti;

- usmeritve za ureditvena območja gozdov;
- določitev intenzivnosti gospodarjenja z gozdovi;
- določitev območij, pomembnih za ohranitev prosto živečih živali;
- določitev rabe gozdov in negozdnih zemljišč, ekološko oziroma funkcionalno povezanih z gozdom, tj. za ves gozdni prostor;
- izdelavo pregleda in zasnove gozdarske infrastrukture in drugih načrtovanih posegov v gozdni prostor;
- določitev več funkcionalnih območij;
- določitev prostorsko ureditvenih pogojev po prostorsko-ureditvenih enotah v skladu s predpisi o urejanju prostora.

Tako opredeljena zakonska določila za gozdnogospodarsko enoto pa morajo po naši oceni upoštevati:

- spredaj opisana izhodišča, usmeritve in okvirne razvojne kazalce Programa razvoja gozdov Slovenije in
- vsa nova spoznanja, dopolnitve območnih načrtov in nova zakonska določila s področja urejanja prostora, ki naj bi bila usklajena z novo gozdarsko in drugo sektorsko zakonodajo, ki tudi vključuje gozdni prostor.

5 ZAKLJUČEK

Z Zakonom o gozdovih je gozdarska stroka pravno formalno dobila zahtevne naloge pri planiranju in urejanju prostora, saj zajema območje gozdov 52% površine Slovenije, gozdni prostor po določilih zakona pa prek 70%. Za racionalno in učinkovito prostorsko planiranje moramo z zakonom o urejanju prostora odgovorno uveljaviti jasnost vseh postopkov v prostoru. To pomeni tudi, da je treba z zakonom določiti mesto in vlogo prostorskih delov gozdnogospodarskih načrtov. Ocenjujem, da bodo vsi prostorski deli gozdnogospodarskih načrtov z nakazano vsebino v hierarhiji gozdnogospodarskega načrtovanja ustrezno vključeni v priprave, postopke in sprejeme prostorskih planov in prostorskih redov kot tudi v prostorske izvedbene načrte. V ta namen

naj bi se upoštevale v čim večji meri nakažane rešitve v prispevku. Ocenjujem pa, da bo vse dileme in probleme mogoče rešiti postopno z organiziranim timskim delom, v katerega bodo vključeni gozdarji s pridobljenimi novimi znanji in izkušnjami ter strokovnjaki drugih strok, ki jih zahteva to interdisciplinarno področje.

5 Conclusion

In the Forestry Act forestry profession has been defined to carry out demanding tasks in the field of planning and the arranging of space because forests cover 52% of Slovenian area and 70% thereof are occupied by forest space as stated by legal regulations. To achieve rational and effective spatial planning transparency of all the procedures in the space has to be introduced by the Act on Spatial Arranging. This also means that the role of those parts in forest managing plans which deal with space have to be statutorily defined. It has been estimated that all of these parts, indicating the hierarchy in forest managing planning, are also going to be incorporated into the preparations, procedures and adopting of spatial plans and spatial orders as well as into spatial performing plans. The solutions presented by the article should therefore be taken into consideration to the highest extent possible. Yet all the dilemmas and problems are going to require gradual solutions and organized team work, performed by forestry experts as well as experts of other branches required by this interdisciplinary field.

6 VIRI

1. Pogačnik, J.: Gozdnogospodarsko načrtovanje in prostorski del, Zb. posvetovanja "Strokovna izhodišča za pripravo pravilnikov o gozdnogospodarskem, gozdnogojitvenem in lovskogojitvenem načrtovanju, s. 61-71, ZGIS, Ljubljana 1994
2. Pogačnik, J.: Funkcije gozdov in gozdovi v prostoru v območnih gozdnogospodarskih načrtih, GV 1992, št. 5-6, s. 294-303
3. Šinkovec, J.: Nekateri problemi lovstva in gozdarstva, tipkopis, 1994
4. Zakon o gozdovih, Ur.l. RS, št. 30, 1993
5. Predlog zakona o urejanju prostora in graditvi, junij 1994